

1. ויקרא פרק כה

(א) וידבר יְהוָה אֶל מֹשֶׁה בְּהַר סִינַי לֵאמֹר: (ב) דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם כִּי תֵבֵאוּ אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר אָנִי נֹתֵן לְכֶם וְשָׁבַתָּה הָאָרֶץ שִׁבְתָּ לִיְהוָה: (ג) שֵׁשׁ שָׁנִים תִּזְרַע שְׂדֶךְ וְשֵׁשׁ שָׁנִים תִּזְמַר כְּרֶמֶךְ וְאִסַּפְתָּ אֶת תְּבוּאָתָהּ: (ד) וּבַשָּׁנָה הַשְּׁבִיעִית שָׁבַת שְׁבַתוֹן יִהְיֶה לְאָרֶץ שִׁבְתָּ לִיְהוָה שְׂדֶךְ לֹא תִזְרַע וְכְרֶמֶךְ לֹא תִזְמַר:

(ו) וְהִיְתָה שִׁבְתָּ הָאָרֶץ לְכֶם לֶאֱכֹלָה לָךְ וּלְעֶבְדְּךָ וּלְאִמְתְּךָ וּלְשִׁכְרְךָ וּלְתוֹשֵׁבֶיךָ הַגֵּרִים עִמָּךְ: (ז) וּלְבַהֲמֹתֶיךָ וּלְחַיָּה אֲשֶׁר בָּאָרֶץ תִּהְיֶה כָּל תְּבוּאָתָהּ לֶאֱכֹל:

(כג) וְהָאָרֶץ לֹא תִמְכַּר לְצַמְתָּת בִּי לִי הָאָרֶץ כִּי גֵרִים וְתוֹשְׁבִים אַתֶּם עִמָּדִי: (כד) וּבְכָל אָרֶץ אֲחֻזְתְּכֶם גְּאֻלָּה תִתְּנוּ לְאָרֶץ:

2. ויקרא פרק כו

(לב) וְהִשְׁמַתִּי אֲנִי אֶת הָאָרֶץ וְשָׁמְמוּ עָלֶיהָ אִיבִיכֶם הַיְשָׁבִים בָּהּ: (לג) וְאֶתְכֶם אֲזַרֶּה בְּגוֹיִם וְהִרְקִיתִי אַחֲרֵיכֶם חָרֵב וְהִיְתָה אֲרֻצְכֶם שְׁמָמָה וְעָרֵיכֶם יִהְיוּ חָרְבָה: (לד) אִם תִּרְצֶה הָאָרֶץ אֶת שִׁבְתָּתֶיךָ כֹּל יְמֵי הַשְּׁמָה וְאַתֶּם בָּאָרֶץ אִיבִיכֶם אִם תִּשְׁבַּת הָאָרֶץ וְהִרְצַת אֶת שִׁבְתָּתֶיךָ: (לה) כֹּל יְמֵי הַשְּׁמָה תִשְׁבַּת אֶת אֲשֶׁר לֹא שִׁבְתָּהּ בְּשִׁבְתָּתֶיךָ בְּשִׁבְתָּתְךָ עָלֶיךָ: ... (מג) וְהָאָרֶץ תִּעֲזֹב מִהֶם וְתִרְץ אֶת שִׁבְתָּתֶיךָ בְּהַשְּׁמָה מִהֶם וְהִם יִרְצוּ אֶת עֹנֶם יַעַן וּבִיַעַן בְּמִשְׁפָּטֵי מֵאִסוּ וְאֶת חֻקֹּתַי גָּעְלָה נַפְשָׁם:

3. רש"י

(לז) אז תלכה - תפייס את כעס המקום שכעס על שמטוחיה: והלכה - למלך את שנתוחיה:

(לה) את אשר לא שבתה - שבעים שנה של גלות בכל הן היו כנגד ע' שנות השמטה ויוכל שהיו נשנים שהכעיסו ויכאל כללם לפני המקום ארבע מאות ושלשים שנה.

4. סנהדרין דף לט/א

אתא ההוא תלמידא אמר ליה מאי טעמא דשביעיתא אמר ליה... אמר הקדוש ברוך הוא לישראל ורעו שש והשמיטו שבע כרי שתדעו שהארץ שלי היא והן לא עשו כן אלא חטאו וגלו.

5. סוכה דף נג/א

חסידים ואנשי מעשה כו': תנו רבנן יש מהן אומרים אשרי ילדותנו שלא ביישה את זקנותנו אלו חסידים ואנשי מעשה ויש מהן אומרים אשרי זקנותנו שכפרה את ילדותנו אלו בעלי תשובה אלו ואלו אומרים אשרי מי שלא חטא ומי שחטא ישוב וימחול לו

6. תהילים פרק קג

(יט) יְדוֹד בְּשִׁמְיִם הִכִּין בְּסֵאוֹ וּמְלִכּוֹתָיו בְּכָל מְשָׁלָה: (כ) בָּרְכוּ יְהוָה מִלְּאֲבִיו גִּבְרֵי כַח עֲשֵׂי דְבָרָו לְשִׁמְעַ בְּקוֹל דְּבָרָו: (כא) בָּרְכוּ יְהוָה כָּל צְבָאֵי מְשֻׁרְתָיו עֲשֵׂי רְצוֹנוֹ:

7. מדרש רבה ויקרא פרשה א פסקה א

גבורי כח עושי דברו כמה הכתוב מדבר א"ר יצחק בשומרי שביעית הכתוב מדבר כנוהג שבעולם אדם עושה מצוה ליום א' לשבת אחת לחודש א' שמה לשאר ימות השנה ודין חמי חקליה ביירה כרמיה ביירה ויהבי ארנונא ושתיק יש לך גבור גדול מזה וא"ת אינו מדבר בשומרי שביעית נאמר כאן עושי דברו ונאמר להלן (דברים לו) וזה דבר השמיטה מה דבר שנאמר להלן בשומרי שביעית הכתוב מדבר אף דבר האמור כאן בשומרי שביעית הכתוב מדבר

8. שבת דף נפ/ב

בשעה שהקרימו ישראל נעשה לנשמע יצתה בת קול ואמרה להן מי גילה לבני רז זה שמלאכי השרת משתמשין בו דכתיב ברכו ה' מלאכיו גבורי כח עושי דברו לשמוע בקול דברו ברישא עשי והדר לשמע

9. טור אורח חיים סימן תרכה

ואע"פ שיצאנו ממצרים בחדש ניסן לא צונו לעשות סוכה באותו הזמן לפי שהוא ימות הקיץ ודרך כל אדם לעשות סוכה לצל ולא היתה ניכרת עשייתנו בהם שהם במצות הכורא יתברך ולכן צוה אותנו שנעשה בחדש השביעי שהוא זמן הגשמים ודרך כל אדם לצאת מסוכתו ולישב בביתו ואנחנו יוצאין מן הבית לישוב בסוכה בזה יראה לכל שמצות המלך היא עלינו לעשותה.

10. ערכין דף לב/ב

מאי טעמא דמ"ד קדושה ראשונה קירשה לשעתה ולא קירשה לעתיד לבא דכתיב ויעשו בני הגולה השבים מן השבי סוכות וישבו בסוכות כי לא עשו מימי יהושע בן נון בן בני ישראל וגו' ותהי שמחה גדולה מאד אפשר בא דוד ולא עשו סוכות עד שבא עזרא אלא מקיש ביאתם בימי עזרא לביאתם בימי יהושע מה ביאתם בימי יהושע מנו שמיטין ויובלות וקדשו ערי חומה אף ביאתן בימי עזרא מנו שמיטין ויובלות וקדשו ערי חומה ואומר והביאך ה' אלהיך אל הארץ אשר ירשו אבותיך וירשתה מקיש ירושתך לירושת אבותיך מה ירושת אבותיך בחידוש כל דברים הללו אף ירושתך בחידוש כל דברים הללו

11. רש"י ערכין דף לב/ב

אלא מקיש ביאתם בימי עזרא כו' - דהא כי לא עשו לזו אכסות מהדר אלל הכי קאמר כי לא עשו מה שעשו עכשיו מימות יהושע ומאי ניהו קדושת הארץ: מנו שמיטין - שהחילו למנוח שמיטין ונתחייבו במעשר:

12. שפת אמת ספר דברים - לסוכות - שנת [תרמ"ה]

מצות הסוכה הוא מדת הבטחון בהשי"ת. כמ"ש רז"ל צא מדירת קבע שלא לבטוח בעושר ובנכסים רק לבטוח בה'. ולכן הוא זמן שמחתינו. כי אין שמחה כשמחת הבוטח בה' באמת כמו שמבאר בספר חובת הלבבות. ולכן נוסדו תפלות והושענות בחג הזה. לידע כי כל ברכות השנה תלויי רק בעזר השי"ת ולא לבטוח באסיפת כל התבואות לבית. ... ולכן השי"ת סוכך עליהם בימים אלו כמ"ש והבוטח בה' חסד יסובבנהו. וכמ"ש אלקים מחסה לנו. וזה החג הוא ברכה על כל ימי השנה. ונקר' חג האסיף כמו שבעה"ז עתה הזמן להכין פרנסה על כל השנה. כן

ברכת ה' עתה על כל השנה להבוטחים בו... כדי שיכינו לבם להשי"ת ויהיו מוכנים לקבל הישועה הבאה בימים אלו.

13. פרי צדיק פרשת בהר - אות ב

וזהו שמתמה מה ענין שמיטה שעניינו שיהיו ישראל פנוין לעסוק בתורה ושיכירו כי לה' הארץ. אצל הר סיני שהיה אז על אופן שיהיו ישראל פנוין רק לעבודת השם יתברך ולא היה אז מקום למצות שמיטה רק בערבות מואב וכאמור, ולימד כאן על מצוה זו שנאמרה גם כן מסיני שאז צפה השם יתברך שאם יתקלקל מצבם מאשר היו, יהיה להם שמיטה ויובל... והיינו שאז בהר סיני שהיו ישראל כמו אדם הראשון קודם הקלקול ומכל מקום היה בכת הנחש לכנס בו ולפתונו

..ועל זה כתבה התורה גבי מצות שמיטה בהר סיני. ללמדנו שאף שאז היו ישראל מוכשרין להיות חרות ממלאך תמות ומיצר הרע והיו אז כמו שיחיה לעתיד ועמדו זרים ורעו צאנכם, ואם היה התיקון האמיתי לא היה נצרך כלל לעבודה, רק היתה ארץ ישראל מוציאה גלוסקאות כמו שיחיה לעתיד (כמו שאמרו שבת ל ע"ב) ומכל מקום נאמר בהר סיני מצות שמיטה שש שנים יעבוד וגוי שיוכל להיות שיקלקלו עוד כיון שיש עוד מציאות לרע בין האומות ואז יהיו צריכים לעבודה כמו שאמרו (סוף קידושין) הריעותי את מעשי וקפחתי את פרנסתי.

14. הקדמת הרב זצ"ל ל'שבת הארץ'

"מי גוי גדול אשר לו אלהים קרובים אליו!" - סגולתה של כנסת- ישראל היא, שהיא מסתכלת על ההויה כולה באספקלריא המאירה של קודש; בכל עז-חייה היא מכרת, שהחיים שוים הם את ערכם רק באותה מדה שהם אלהיים, וחיים שאינם אלהיים אינם שוים לה מאומה. היא יודעת עוד, שבאמת אין חיים אלא אלהיים, וחיים שאינם אלהיים אינם חיים כלל, והידיעה הזאת, המונחת בעומק תכונת נשמתה, מטבעת עליה את חותם-ערכה המיוחד לה, המוטבע על כל יחיד ויחיד מיחידיה. כי אורו-וישעו של היחיד תלויים הם במדת ידיעתו את התעמקותו והתלבטותו של החותם הזה, של הכרת ערך החיים רק באלהיותם, בתוך נשמתו. "ואתם הרבקים בה' אלהיכם, חיים כולכם היום".

...היחיד מתנער מחיי-החול לפרקים קרובים - בכל שבת. "בא שבת באה מנוחה", מתחלת הנפש להשתחרר מכבליה הקשים, "ביום הנית ד' לך מעצבך ומרגוץ ומן העבודה הקשה אשר עובד בך", ומבקשת היא לה או נתיבות עליונות, חפצים רוחניים, כפי טבע- מקורה, "טוב להודות לה' ולזמר לשמך עליון, להגיד בבקר חסדך ואמונתך בלילות, עלי עשור ועלי נבל, עלי הגיון בכנור". "ביני ובין בני ישראל אות היא לעולם!" יום קדוש, אשר בו תתגלה נטיית האומה - הנטייה של החיים האלהיים כמו שהם - ביחידיה אות היא לאומה, שיש בסגולת נשמתה צורך ויכולת להתענג על ה' - ונעם אלהי, המתכנס לנקודה רוחנית של נשמה-יתרה, שרוי בלבו של כל יחיד מבניה.

...את אותה הפעולה, שהשבת פועלת על כל יחיד, פועלת היא השמיטה על האומה בכללה. צורך מיוחד הוא לאומה זו, שהיצירה האלהית נטועה בקרבה באופן בולט ונצחי, כי מזמן לזמן יתגלה בתוכה המאור האלהי שלה בכל מלא זהרו, אשר לא ישביתוהו חיי- התכרה-של-חול עם העמל והדאגה, הזעף והתחרות אשר להם, למען תוכל להתגלות בקרבה פנימה טהרת נשמתה בכללותה כמו-שהיא.

"...וכשם שנאמר בשבת בראשית, 'שבת לד', כך נאמר בשביעית: שבת לד".

שנת שקט ושלום, באין נוגש ורודה, "לא יגוש את רעהו ואת אחיו כי קרא שמיטה לה", שנת שויון ומרגוע, התפשטות הנשמה בהרחבתה אל הישר האלהי המכלכל חיים בחסד, אין רכוש פרטי מסוים ולא זכות קפדנית, ושלום אלהי שורר על כל אשר נשמה באפו. "והיתה שבת הארץ לכם לאכלה, לך ולעבדך ולאמתך ולשכירך ולתושבך הגרים עמך, ולבהמתך ולחיה אשר בארצך תהיה כל תבואתה לאכל". אין חילול-קדש של קפדנות רכוש פרטי בכל תוצאות- יכולה של שנה זו, וחמדת-העשר, המתגרה על-ידי המסחר, משתכחת - "לאכלה ולא לסחורה". עין-טובה והוקרה נאמנה באה לכל, ברכת ד' אשר בפרי-הארץ, "לאכלה ולא להפסד". והאדם חוזר אל טבעו הרענן, עד אשר לא יצטרך לרפואות למחלות, שהן באות ברובן על-ידי הריסת המשקל של החיים, בהתרחקם מטהרת הטבע הרוחני והחמרי "לאכלה, ולא למלוגמא ולא לרפואה, ולא לעשות ממנה אפיקטוזין". רוח קדושה ואצילות שפוך על פני כל, "שנת שבתון יהיה לארץ, - שבת לה'!".

15. ספר בראשית פרק א

(כט) וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים הִנֵּה נַתִּיתִי לָכֶם אֶת כָּל עֵשֶׂב יָרֹק עֵשֶׂב יָרֹק אֲשֶׁר עַל פְּנֵי כָל הָאָרֶץ וְאֶת כָּל הָאֲרָץ בּוֹ פְּרִי עֵץ יִרְעֶה לָכֶם וְהָיָה לְאֹכְלָה: (ל) וְלִכָּל חַיַּת הָאָרֶץ וְלִכָּל עוֹף הַשָּׁמַיִם וְלִכָּל רֹמֵשׁ עַל הָאָרֶץ אֲשֶׁר בּוֹ נֶפֶשׁ חַיָּה אֶת כָּל יֵרֶק עֵשֶׂב לְאֹכְלָה וְהָיָה כֵן: (לא) וַיֹּרֶא אֱלֹהִים אֶת כָּל אֲשֶׁר עָשָׂה וְהִנֵּה טוֹב מְאֹד וַיְהִי עֶרֶב וַיְהִי בֹקֶר יוֹם הַשְּׁשִׁי:

16. אורות הקודש / חלק ב / עמוד תקסג / גאולת האדם והעולם בעתיד - לג

העולם עומד עללות ממעל למצב עבודת האדמה, בצורתה האמללה, שאחר קללה יש לה. הזריעה וכל עמלה, הזרייה, והניכוש שקדם לקצירה, כל אלה תוצאות של נפילה הן, מעקבות החטא, בזעת אפך תאכל לחם. יעלה רוח האדם למעלה, ותענה הארץ לעומתו ברכה עליונה, ירעש כלבונן פריו, וגלוסקאות וכלי מילת מארץ יצמחו, ועבודת האדם גם המעשית תקח לה תואר עליון יותר. מעין עליה זו הוא אור המתגלה בשמטה, בשבת הארץ, שנה של שביתה מכל עבודת הארץ, ודי לאדם בברכת האדמה, ממת ד' עליה, והתחרות האנושית חדלה, והלב מתענן עד כדי הכרת אחות כל החיים כולם, ולבהמתך ולחיה אשר בארצך תהיה כל תבואתה לאכל. אמנם גם יובל, גם שמטה, רשמים הם של עולם חדש, שהעולם ההוא איננו מניח לקבוע את כל החותם כולו, אבל מבשרים הם טוב עליון, הבא מזריחה של רוחניות יותר עליונה.

..אבל גאולת העולם עצמה תתרומם מעל הצורך של עמידה על הקרקע, ולא חובה כי אם עדין תשאיר עבודת האדמה, ובגן עדין יטייל האדם, ושמה יהיה לעבדה ולשמרה, והערך עצמו עדין לא ראתה אלהים זולתך יעשה למחכה לו, הוא למעלה מכל עבודה ומכל שמירה.